

Szigorlati tételek BSc képzés

Vegyipari Műveletek I. és II. tárgyból

ALAPFOGALMAK

Áramlástan alapfogalmak. Tömeg-mérlegegyenlet: folytonossági tétel (kontinuitási egyenlet). Bernoulli egyenlet, Hagen-Poiseuille törvény.

Hasonlóságelmélet: modellemélet, dimenzióanalízis. Buckingham-féle Π -tétel. Hidrodinamikai hasonlóság. Áramlási ellenállás kör keresztmetszetű csőben, Fanning egyenlet, súrlódási tényező. Lamináris és turbulens áramlás, érdesség hatása, nem körkeresztmetszetű áramlás.

Körüláramlott testek áramlási ellenállása, közegellenállási tényező. C_D -**Re** függvény, Stokes-, átmeneti- és Newton-tartományok.

HIDRODINAMIKAI MŰVELETEK

Ülepítés. Szilárd részecskékre ható erők, közegellenállás és tömegerők. Közegellenállási erő (lamináris) Stokes törvénye, Stokes-féle ülepedési határsebesség. Ülepedő részecske átmérője. Ülepítők kapacitása. Együttülepedés, falhatás, szomszédos testek kölcsönhatása.

Ülepítő berendezések. Howard és filtrex kamra, ütközőlemezes, elektrosztatikus ülepítők, ciklon, gőzdóm, ülepítő kád, ülepítő csatorna, Rittinger féle csúcskád, Rheo mosó, Dorr ülepítő, hidrociklon.

Ülepedés centrifugális erőtérben. Centrifuga jelzőszáma. Centrifugák: laboratóriumi (kilendülőfejű), szög, dob-, kamrás(sörgyári)-, csigás, cső- vagy szupercentrifuga. Szuszpenzió-, emulzióbontó szeparátorok, önürítő (fúvókás) szeparátor. Folyadék kiemelése a forgó doból. Centrifugák alkalmazási területe.

Áramlás töltött csőben. Szemcsehalmozon áthaladó fluidumok áramlási ellenállása (lamináris és turbulens tartományban: Blake-kozeny ill. Burke-Plummer egyenletek). Fajlagos töltetfelület, relatív hézagterefogat, részecske fajlagos töltetfelülete. Ergun-képlet. $f_m Re_m - Re_m$ diagram használata töltött oszlop nyomásesésnek számítására. Alaktényező.

Fluidizáció jelensége. Nyomásesés az áramlási sebesség függvényében. Rácsnyomás, kezdeti fluidizációs és kihordási sebesség számítása. Pneumatikus szállítás. Homogén és inhomogén fluidizáció, alkalmazások.

Szűrés, Darcy egyenlete. A Carman-féle szűrés egyenlet integrálása, szűrés konstanstok meghatározása. Optimális szűrés idő. Berendezések: szívó- és nyomó nuccs, táskás szűrők, Vallez és Funda szűrők, keretes szűrőprés. Forgódobos vákuumszűrő (Oliver szűrő), szűrőcentrifugák: függőleges ill. vízszintestengelyű (önürítő cukorgyári), tolólapos, kúpos önürítő.

Membránszűrés elve, permszelektivitás, retenciófaktor, vágási érték. Mikro-, ultra- és nanoszűrés. Reverz ozmózis. Membránmodulok. Áteresztőképesség (átlagos sebesség) a mikroszűrésnél, ill. az ultra és nanoszűrésnél, koncentrációpolarizáció.

Keverés fogalma, keverőtípusok (horgony, kalodás, lapátos, centrifugális, propeller, szalag, csiga, zárt centrifugál). Keverők teljesítményfelvétele. Keverőberendezések méretnövelése, átdimenzionálása.

HŐTANI MŰVELETEK

Hőtranszport alapjai: a hőátvitel megnyilvánulási formái. Hővezetés sík és hengeres falon keresztül. Hősugárzás. Stefan-Boltzmann tv. Fekete test fogalma. Kirchhoff tv. Effektív sugárzás. Hőcsere sugárzás útján. Ernyőhatás. Konvektív hőátadás. Filmelmélet. Hőátbocsátás. Logaritmikus közepes hőmérséklet-különbség.

Hő-mérlegegyenlet. Hőtani hasonlóság: konvektív hőátadás dimenziómentes (kritériális) egyenlete. Hőátadás kényszerkonvekciónál (csőben lamináris és turbulens áramlásnál, keverős tartályban), és szabadkonvekciónál.

Hőcserélők számítása: kilépési hőmérsékletek, egyenáram, ellenáram. Hőmérsékletlefutás álló és áramló rendszerekben (levezetés csak az álló rendszer, egyik hőkapacitása végtelen esetre). Az F_G - geometriai faktor többjártatú hőcserélőkre.

Hőcserélő készülékek: barbotőr, keverő ill felületi kondenzátorok, barometrikus elvételi elv, duplikátor, cső a csőben, kanyarcsőves, csőköteges (egyszeres és többszörös átömléssel), különleges hőcserélők. Hőcserélők tervezésének lépései.

Hőátadás fázisváltozással. Hőátadási tényező fázisváltozásnál. Kondenzáció Nusselt un. "vízhártya" elmélete: függőleges és vízszintes felületre. Forrásos hőátadás álló és áramló rendszerekre. A forrásos hőátadás tartományai: szabad konvekció, buborékoló forrás, átmeneti tartomány, film-elpárolgás.

Bepárlás alapjai, anyag- és hőmérleg. Merkel diagram. Forráspont emelkedés és a hidrosztatikus effektus. Fajlagos gőzfogyasztás. Fojtás, önelpárolgás fogalma, szerepe a bepárlásnál. Hőfokviszonyok a bepárlókban, fűtőfelület számítása.

Bepárlók típusai és üzemeltetési módjai: Robert, felfüggesztett ill. külső fűtőterű, hosszúcsöves, ferde fűtőcsöves, kúszó- és esőfilmes (Kestner), kaváros és filmbepárlók. Bepárlók kiválasztása. Bepárlók üzemeltetési módozatai (szakaszos, folyamatos).

Hőenergia-gazdálkodás bepárlásnál. Többtestes bepárló (egyen-, ellenáram), párakompressziós (hőszivattyús), expanziós bepárlók.

Anyagátadási műveletek

Az anyagátadás alapjai: molekuláris diffúzió fluidumokban (ekvimoláris szembediffúzió, egyirányú diffúzió), anyagátadás szállítással (filmelmélet, kétfilm elmélet, anyagátadási- és anyagátbocsátási tényező), anyagátadási tényező kísérleti meghatározása (szilárd – folyadék, gáz – folyadék, folyadék – folyadék), anyagátadási együttható becslése.

Desztilláció, rektifikálás: gőz – folyadék egyensúly (Antoine-egyenlet, Dalton-törvény, Raoult-törvény), szakaszos desztilláció, folyamatos egyensúlyi desztilláció, rektifikálás (mérlegegyenletek, minimális refluxarány és minimális elméleti tányérszám meghatározása, munkavonalak, a betáplálás hőállapota, elméleti tányérszám meghatározás McCabe-Thiele módszerrel), oszlopmagasság és átmérő számítása, energiaigény számítása, tányérszerkezetek, töltött oszlopok (NTU – HTU módszer, rendezetlen és rendezett töltetek).

Abszorpció: fizikai abszorpció és kemisorpció, gáz – folyadék egyensúly (Henry-törvény), tányéros abszorberek (Kremser-egyenlet, szerkesztés X – Y diagramon), töltött oszlopok (NTU – HTU módszer), deszorpció (sztrippelés), abszorberek (tányéros, töltött, buborékoltató és keverős oszlopok).

Extrakció (folyadék – folyadék extrakció): folyadék – folyadék egyensúlyi diagramok (kétkomponensű és háromkomponensű rendszerek), megoszlási hányados, szakaszos extrakció (egyszeri ill. többszöri, anyagmérlegek, szerkesztés x – y egyensúlyi diagramon ill.

háromszög diagramon), folyamatos ellenáramú extrakció (Kremser-egyenlet, szerkesztés $x - y$ diagramon), ekstraktorok (keverő-ülepítő, oszlopok (energia bevitel nélkül: üres, töltött, szitatányéros; energia bevitellel: keverős, pulzáltatott)).

Kémiai reaktorok

Fizikai-kémiai alapfogalmak: sztöchiometriai egyenlet, reakciósebesség, reakcióentalpia, egyensúlyi állandó, konverzió, hozam, szelektivitás.

Szakaszos kevert tartályreaktor: komponens- és hőmérleg, izoterm és adiabatikus üzemeltetés (reakcióidő meghatározása), hűtött szakaszos reaktor (nulladrendű reakció, Szemjonov-diagram, paraméter-érzékenység, hűtési megoldások).

Folyamatos kevert tartályreaktor: komponens- és hőmérleg, izoterm üzemeltetés (koncentráció meghatározás grafikusan), adiabatikus üzemeltetés (hőmérséklet meghatározás grafikusan, stabilitás vizsgálat), hűtött tartályreaktor (hőmérséklet meghatározás grafikusan, stabilitás vizsgálat).

Keverős tartályreaktor kaszkád: kilépő koncentráció számítása (elsőrendű reakció, grafikus módszer).

Csőreaktor: komponens- és hőmérleg, izoterm és adiabatikus üzemeltetés (tartózkodási idő meghatározása), hűtött csőreaktor (hőmérleg, paraméter-érzékenység), csőreaktorok.

Ideális reaktormodellek: tökéletesen kevert tartály, homogenizálási idő, reakció időállandója, dugattyúszerű áramlás, impulzuszavarás, eltérés a dugattyúszerű áramlástól a koncentráció válaszgörbék alapján, modellválasztás lépései.

Budapest, 2013. április.

Simándi Béla